

NIEZALEŻNOŚĆ I BEZSTRONNOŚĆ

SYSTEMU SĄDOWNICTWA

DEPARTAMENT
WYKONYWANIA
WYROKÓW
EUROPEJSKIEGO
TRYBUNAŁU
PRAWA CZŁOWIEKA

DG1

ZESTAWIENIE TEMATYCZNE

Listopad 2020 r.

NIEZALEŻNOŚĆ I BEZSTRONNOŚĆ

SYSTEMU SĄDOWNICTWA

Za niniejsze opracowanie odpowiada jedynie Departament Wykonywania Wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i w żaden sposób nie jest ono wiążące dla Komitetu Ministrów.

1. NIEZALEŻNOŚĆ TRYBUNAŁÓW	3
1.1. Niezależność od władzy wykonawczej.....	3
1.2. Niezależność w stosunku do stron	5
1.3. Wewnętrzna niezależność trybunałów.....	6
2. BEZSTRONNOŚĆ TRYBUNAŁÓW	8
2.1 Obiektywna bezstronność trybunałów.....	8
2.1.1. Wykonywanie funkcji doradczych i sądowych w sprawie.....	8
2.1.2. Wykonywanie funkcji sądowych i pozasądowych w sprawie	8
2.1.3. Wykonywanie różnych funkcji sądowych w sprawie.....	9
2.1.4. Sytuacje o charakterze osobistym, w tym konflikty interesów.....	12
2.2 Subiektywna bezstronność trybunałów.....	12
3. NIEZALEŻNOŚĆ I BEZSTRONNOŚĆ PROKURATORÓW	14
INDEKS SPRAW.....	16

Prawo do rzetelnego procesu sądowego jest zagwarantowane w art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Skuteczna realizacja tego prawa wymaga w szczególności, aby każdy miał prawo do wysłuchania przez "niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej". Zasady niezależności i bezstronności są ze sobą ściśle powiązane i w zależności od okoliczności mogą wymagać wspólnego rozpatrzenia przez Trybunał Europejski. Stanowią one gwarancje instytucjonalne, od których zależy demokracja i państwo prawa.

Spoczywający na państwach obowiązek zapewnienia procesu przed "niezawisłym i bezstronnym sądem" nie ogranicza się do sądownictwa. Nakłada on również na władzę wykonawczą, ustawodawczą i każdą inną władzę państwową, niezależnie od jej szczebla, obowiązek poszanowania i przestrzegania wyroków i decyzji sądów. Konstytucyjne gwarancje niezawisłości i bezstronności sądownictwa muszą być skutecznie włączone do codziennych postaw i praktyk administracyjnych.

W niniejszym zestawieniu tematycznym przedstawiono przykłady środków przyjętych i zaprezentowanych przez państwa w kontekście wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w celu zabezpieczenia i wzmocnienia niezawisłości i bezstronności krajowych systemów sądowych. Zawiera ono część dotyczącą niezależności i bezstronności prokuratorów, ponieważ stanowią oni integralną część europejskich systemów sądowniczych.

1. NIEZALEŻNOŚĆ TRYBUNAŁÓW

Niezawisłość trybunałów stanowi nieodłączny element rządów prawa i jest niezbędna do funkcjonowania systemu sądowego. Stanowi ona gwarancję poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności, pozwalając każdej osobie mieć zaufanie do systemu wymiaru sprawiedliwości.¹

Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, w celu ustalenia, czy sąd jest niezawisły, w szczególności od władzy wykonawczej i stron w sprawie, należy wziąć pod uwagę między innymi: sposób mianowania jego członków i ich kadencję, istnienie gwarancji przeciwko naciskom zewnętrznym oraz kwestię, czy organ sprawia wrażenie niezależnego. Trybunał zauważył, że pojęcie podziału władzy pomiędzy władzę wykonawczą i sądowiczą nabiera coraz większego znaczenia w jego orzecznictwie.

1.1. Niezależność wobec władzy wykonawczej

<p>Niezależność Rady Stanu w kontekście interpretacji traktatów międzynarodowych: W 1990 r. Zgromadzenie Plenarne Rady Stanu postanowiło odstąpić od praktyki przekazywania Ministrowi Spraw Zagranicznych kwestii interpretacji traktatów międzynarodowych, których brzmienie było niepewne lub niejednoznaczne, i odtąd sama dokonywała ona interpretacji postanowień traktatów międzynarodowych w toczących się przed nią postępowaniach. W ten sposób uzyskała ona pełną jurysdykcję i pełną niezależność od władzy wykonawczej. Gdyby jednak w konkretnym przypadku zwróciła się o opinię do władzy wykonawczej, nie będzie nią związana.</p>	<p>FRA / Beaumartin (15287/89)</p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 24.11.1994 r.</p> <p>Rezolucja końcowa DH(95)254</p>
<p>Niezależność izb morskich: Ustawa o izbach morskich została znowelizowana w 2009 r., regulując kwestię powoływania i odwoływania prezesów i wiceprezesów izb morskich przez Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Transportu i Gospodarki Morskiej, co dotychczas stawiało ww. sędziów w pozycji podrzędnej wobec tych ministrów. Obecnie w skład izby morskiej wchodzi sędziowie zawodowi (prezes i jeden lub kilku wiceprezesów) oraz ławnicy, którzy są przydzielani do izb przez Ministra Sprawiedliwości zgodnie z ustawą Prawo o ustroju sądów powszechnych.</p>	<p>POL / Brudnicka i inni (54723/00)</p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 03.06.2005 r.</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2011)141</p>
<p>Ulepszone zabezpieczenia ustawowe w celu zapewnienia niezależności asystentów sędziów: Na mocy ustawy o organizacji sądownictwa z 2004 r. oraz rozporządzenia wewnętrznego dla sądów Najwyższej Rady Sądownictwa i Prokuratury z 2005 r. asystenci sędziów uzyskali status zawodowy podobny do statusu sędziów i korzystają z ochrony przed arbitralnym usunięciem. Mogą oni również zaskarżyć do sądu decyzje dyscyplinarne wydane wobec nich.</p>	<p>ROM / Luka (34197/02)</p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 21.10.2009 r.</p> <p>Raport z działań</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2014)66</p>
<p>Niezależność sądów karnych w sprawach o przestępstwa popełnione przez osoby cywilne i personel wojskowy: Aby zapobiec skazywaniu osób cywilnych przez sądy wojskowe, w 2006 r. do kodeksu postępowania karnego wprowadzono zmiany przewidujące, że sądy cywilne będą orzekać we wszystkich sprawach, w których istnieje niepodzielność lub związek przestępstw popełnionych przez personel wojskowy i osoby cywilne. Ponadto, zgodnie z ustawą o statusie</p>	<p>ROM / Maszni (59892/00)</p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 21.12.2006 r.</p>

¹ Zob. za leczenie [CM/Rec\(2010\)12](#) dotyczące sędziów: niezależność, skuteczność i odpowiedzialność.

<p>policjantów z 2002 r., pracownicy policji stali się urzędnikami cywilnymi i w związku z tym są sążeni przez sądy cywilne.</p>	<p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2013)168</p>
<p>Ograniczenie właściwości sądów wojskowych i ich późniejsze zniesienie:</p> <p>Zgodnie z wprowadzonymi w 2010 r. zmianami do ustawy o ustroju i trybie postępowania sądów wojskowych, uchylono przepis wymagający obecności oficera wojskowego w składzie orzekającym. Odtąd skład orzekający sądu wojskowego miał składać się wyłącznie z trzech sędziów wojskowych.</p> <p>W 2013 r. nowelizacja ustawy o Wojskowych Sądach Dyscyplinarnych ograniczyła właściwość Wojskowych Sądów Dyscyplinarnych do spraw dyscyplinarnych mających miejsce w czasie wojny. Ponadto, Wojskowe Komisje Dyscyplinarne, które zastąpiły Wojskowe Sądy Dyscyplinarne w czasie pokoju, nie mogły nakładać kar dyscyplinarnych pociągających za sobą pozbawienie wolności.</p> <p>Wszystkie sądy wojskowe, w tym Najwyższy Wojskowy Sąd Administracyjny (SMAC), zostały zniesione na mocy zmiany konstytucji w 2017 r. Sprawy toczące się przed SMAC zostały przekazane albo do Sądu Kasacyjnego, albo do Rady Stanu.</p>	<p><i>TUR / Bayrak (39429/98)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 24.09.2007 r.</p> <p>Raport z działań</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2018)22</p> <p><i>TUR / Ibrahim Gurkan (10987/10)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 03.10.2012 r.</p> <p>Raport z działań</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2016)303</p> <p><i>TUR / Tanisma (32219/05)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 02.05.2016 r.</p> <p>Raport z działań</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2018)422</p>
<p>Zniesienie sądów bezpieczeństwa państwa: Kilka reform ustawodawczych i konstytucyjnych doprowadziło ostatecznie do zniesienia sądów bezpieczeństwa państwowego. Poprawka do konstytucji z 1999 r. stanowiła, że Sądy Bezpieczeństwa Państwa powinny składać się z przewodniczącego, dwóch członków zwyczajnych i jednego zastępcy członka. Kolejne poprawki legislacyjne zniósły funkcje sędziego wojskowego i prokuratora wojskowego w sądach bezpieczeństwa państwa, którzy zostali zastąpieni sędziami cywilnymi.</p> <p>Sądy Bezpieczeństwa Państwa zostały ostatecznie zniesione na mocy reformy konstytucyjnej w 2004 r. Sprawy podlegające jurysdykcji tych sądów zostały przekazane sądom przysięgłych na mocy zmian w kodeksie postępowania karnego i ustawy o zniesieniu sądów bezpieczeństwa państwa.</p>	<p><i>TUR / Ciraklar (19601/92)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 28.10.1998 r.</p> <p>Rezolucja końcowa DH(99)555</p> <p><i>TUR / Sertkaya (77113/01)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 22.09.2006 r.</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2008)83</p>
<p>Reformy strukturalne zapewniające niezawisłość sądów wojennych: Zgodnie ze zmianami wprowadzonymi w 1997 r. do ustawy wojskowej z 1955 r. w skład sądów wojennych powinien wchodzić sędzia-adwokat (osoba cywilna posiadająca kwalifikacje prawnicze), którego opinie w kwestiach prawnych byłoby wiążące dla sądu i który miałby prawo głosu w sprawie wyroku (ale nie w sprawie skazania). Do istniejącego prawa do odwołania się od wyroku skazującego</p>	<p><i>UK / Findlay (22107/93)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 25.02.1997 r.</p> <p>Rezolucja końcowa DH(98)11</p>

dodano prawo do odwołania się od wyroku do cywilnego sądu apelacyjnego (Courts-Martial Appeal Court). W ten sposób ostateczna decyzja będzie odtąd zawsze należała do organu sądowego.

Naval Discipline Act 1957 Remedial Order z 2004 r. przeniósł odpowiedzialność za mianowanie (cywilnych) sędziów rzeczników w sądach Royal Navy na (cywilnego) sędziego rzecznika floty. Noty informacyjne przygotowane dla szeregowych członków sądów wojennych marynarki wojennej zostały zmienione w 2002 i 2004 r., tak aby zawierały instrukcje dotyczące konieczności funkcjonowania w sposób niezależny i wolny od nacisków zewnętrznych oraz aby zapewnić maksymalną możliwą spójność z notami dotyczącymi armii i Królewskich Sił Powietrznych. Nowa ustawa o siłach zbrojnych, która weszła w życie w 2009 roku, stworzyła jeden stały sąd wojenny dla wszystkich trzech rodzajów sił zbrojnych (armii, marynarki, sił powietrznych), który może obradować w tym samym czasie w więcej niż jednym miejscu. W skład tego sądu mogą wchodzić różni sędziowie rzecznicy i pracownicy służby w przypadku różnych procesów.

UK / Grieves (57067/00)

[Wyrok ostateczny w dniu 16.12.2003 r.](#)

[Rezolucja końcowa CM/ResDH\(2011\)290](#)

Pełna kompetencja komisji ds. zwolnień warunkowych w zakresie zwalniania więźniów skazanych obowiązkowo na dożywocie: W wyniku zmian wprowadzonych do Criminal Justice Act w 2003 r., komisja ds. zwolnień warunkowych stała się organem właściwym do orzekania o zwolnieniu wszystkich skazanych na dożywocie, a Sekretarz Stanu nie ma już możliwości odstąpienia od jej decyzji. Parole Board, jako organ publiczny w rozumieniu Human Rights Act 1998, działałby niezgodnie z prawem, gdyby teraz postępował w sposób niezgodny z prawem chronionym przez Konwencję.

UK / Stafford (46295/99)

[Wyrok ostateczny w dniu 28.05.2002 r.](#)

[Rezolucja końcowa CM/ResDH\(2011\)179](#)

Kompleksowa reforma sądownictwa mająca na celu zapewnienie podziału władzy: Przyjęto środki mające na celu zapewnienie strukturalnej niezależności sądownictwa, między innymi poprzez wykluczenie organów politycznych (prezydenta i parlamentu) z procesu mianowania i odwoływania sędziów.

UKR / Oleksandr Volkov (21722/11)

[Wyrok ostateczny w dniu 27.05.2013 r.](#)

[Plan działania](#)

[Status wykonania: w toku](#)

1.2. Niezależność wobec stron

Niezależność Regionalnej Komisji Odwoławczej ds. Ubezpieczeń Społecznych: W 2000 r. zmieniono przepis ustawy ogólnej o ubezpieczeniach społecznych regulujący skład regionalnej komisji odwoławczej. Przewodniczącym komisji jest odtąd sędzia mianowany przez federalnego ministra sprawiedliwości, który w momencie nominacji jest członkiem sądu właściwego w sprawach pracy i spraw socjalnych. Komisja składa się z kolejnych czterech członków, z których dwóch jest proponowanych przez Izbę Lekarską, a dwóch przez Powszechne Stowarzyszenie Ubezpieczeń Społecznych.

AUT / Hortolomei (17291/90)

[Wyrok ostateczny w dniu 16.04.1998 r.](#)

[Rezolucja końcowa ResDH\(2004\)73](#)

Niezależność Regionalnego Urzędu ds. Transakcji dotyczących Nieruchomości: W skład Urzędu wchodzi m.in. trzech urzędników z Urzędu Rządu Krajowego, z których jeden pełni funkcję sprawozdawcy, również w sprawach, w których Urząd Rządu Krajowego występuje jako strona. Rząd regionalny Tyrolu zmienił w 1984 r. schemat organizacyjny swojej administracji regionalnej. Odtąd wydział, do którego należy sprawozdawca Urzędu jako urzędnik państwowy,

AUT / Sramek (8790/79)

[Wyrok ostateczny w dniu 22.10.1984 r.](#)

[Rezolucja końcowa DH\(85\)6](#)

jest oddzielony od dyrekcji kierowanej przez "kontrolera transakcji majątkowych", który reprezentuje Urząd Rządu Krajowego w postępowaniu. Tym samym sprawozdawca Urzędu nie podlega już temu kontrolerowi.

Niezależność Sekcji Sądowej Izby Deputowanych: W 2009 r. skład Sekcji Sądowej, właściwej do rozstrzygnięcia w ostatniej instancji sporów administracyjnych między pracownikami Izby Deputowanych a jej administracją, został zmieniony przez Zgromadzenie i Przewodniczącego Izby Deputowanych. Sekcja sądowa składa się obecnie wyłącznie z członków Izby Deputowanych bez szczególnych powiązań z jej administracją.

ITA / Savino (17214/05)

[Wyrok ostateczny w dniu 28.07.2009r.](#)

[Raport z działań](#)

[Rezolucja końcowa CM/ResDH\(2020\)229](#)

Wyłączenie asesorów świeckich w przypadku konfliktu interesów w sporach mieszkaniowych: Ustawa o komisjach rewizyjnych ds. najmu i czynszów z 1973 r. oraz ustawa o sędziach ds. mieszkalnictwa i najmu z 1974 r. zostały zmienione w 1991 r. wprowadzając zasadę, że ławnicy zasiadający w komisjach rewizyjnych ds. czynszów oraz w sądzie ds. mieszkalnictwa i najmu wyznaczeni przez i mający ścisłe powiązania z zainteresowanymi stowarzyszeniami muszą zostać zastąpieni przez zwyczajnych sędziów, ilekroć może wystąpić konflikt interesów.

SWE / Langborger (11179/84)

[Wyrok ostateczny w dniu 22.06.1989r.](#)

[Rezolucja końcowa DH\(91\)25](#)

Kontrola prawna w sporach dotyczących zasiłków mieszkaniowych: Komisja Rewizyjna ds. Zasiłków Mieszkaniowych, w skład której wchodziło pięciu wybranych radnych z władz lokalnych wydających zaskarżoną decyzję, została zastąpiona trybunałami ustanowionymi na mocy ustawy o zasiłkach na dzieci, emeryturach i ubezpieczeniach społecznych z 2000 r. (Child Support, Pensions and Social Security Act 2000). Trybunały te są całkowicie niezależne od władz lokalnych i są w stanie zbadać wszystkie fakty istotne w sporach dotyczących zasiłków mieszkaniowych.

UK / Tsfayo (60860/00)

[Wyrok ostateczny w dniu 14.11.2006r.](#)

[Rezolucja końcowa CM/ResDH\(2010\)75](#)

1.3. Wewnętrzna niezależność trybunałów

Lepsze gwarancje niezależności Sądu Najwyższego jako sądu kasacyjnego w sprawach karnych: Aby rozwiązać kwestię obiektywnie uzasadnionej wątpliwości dotyczących narażenia Sądu Najwyższego na naciski, kodeks postępowania karnego z 2002 r. zakazał składania przez sędziów Sądu Najwyższego i/lub przewodniczących wydziałów wniosków kasacyjnych o uchylenie orzeczeń apelacyjnych i przywrócenie wyroku pierwszej instancji.

LIT / Daktaras (42095/98)

[Wyrok ostateczny w dniu 17.01.2001](#)

[Rezolucja końcowa CM/ResDH\(2004\)43](#)

Reforma systemu kariery sędziowskiej: Reforma konstytucyjna z 2016 r. i przyjęcie przepisów wykonawczych stworzyły nowe ramy prawne dla sądownictwa na Ukrainie, w tym w odniesieniu do wyboru, powoływania sędziów i dyscypliny sądowej. Obejmowały one nowe zasady dotyczące składu i funkcjonowania właściwego organu - Wysokiej Rady Sprawiedliwości. Ograniczenie roli prezesów sądów stanowiło dodatkową gwarancję wewnętrznej niezawisłości sędziów.

UKR / Oleksandr Volkov (21722/11)

[Wyrok ostateczny w dniu 27.05.2013r.](#)

[Plan działań](#)

[Status wykonania: w toku](#)

W sprawie Oleksandra Volkova w 2015 roku Sąd Najwyższy, w następstwie decyzji Parlamentu, przywrócił skarżącemu na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego.

UKR / Agrokompleks (23465/03)

W sprawie Salov, decyzje sądowe przeciwko skarżącemu zostały uchylone przez Sąd Najwyższy, a postępowanie zostało zakończone.

W sprawie Sovtransavto Holding zaskarżony wyrok został uchylony, a sprawa została przekazana do ponownego rozpoznania. W 2005 r. roszczenie skarżącego przedsiębiorstwa zostało częściowo zaspokojone.

[Wyrok ostateczny w dniu 08.03.2012r.](#)

[Raport z działań](#)

[Status wykonania: w toku](#)

UKR / Salov (65518/01)

[Wyrok ostateczny w dniu 06.12.2005r.](#)

[Plan działania](#)

[Rezolucja końcowa CM/ResDH\(2018\)232](#)

UKR / Sovtransavto Holding (48553/99)

[Wyrok ostateczny w dniu 06.11.2002r.](#)

[Raport z działań](#)

[Rezolucja końcowa CM/ResDH\(2019\)243](#)

2. BEZSTRONNOŚĆ TRYBUNAŁÓW

Bezstronność oznacza brak uprzedzeń lub stronniczości. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, istnienie bezstronności musi być ustalone na podstawie testu subiektywnego, w którym należy uwzględnić osobiste przekonania i zachowanie danego sędziego, tj. czy sędzia miał jakiegokolwiek osobiste uprzedzenia lub wykazywał stronniczość w danej sprawie; a także na podstawie testu obiektywnego, tj. poprzez ustalenie, czy sam trybunał oraz, między innymi, jego skład, dawał wystarczające gwarancje, aby wykluczyć wszelkie uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności. W większości stosownych spraw Trybunał koncentrował się na teście obiektywnym. Zauważył jednak, że nie istnieje nieprzekraczalny podział na bezstronność subiektywną i obiektywną, ponieważ zachowanie sędziego może nie tylko wywoływać obiektywnie uzasadnione wątpliwości co do bezstronności z punktu widzenia zewnętrznego obserwatora (test obiektywny), ale może również dotyczyć kwestii jego osobistego przekonania (test subiektywny).

2.1 Obiektywna bezstronność trybunałów

2.1.1. Wykonywanie funkcji doradczych i sądowych w danej sprawie

Rozdzielenie funkcji doradczych i orzeczniczych sędziów Rady Państwa: W 1995 r. zmiana do ustawy z 1961 r. o organizacji Rady Państwa wprowadziła zasadę, że członkowie Komitetu Sądowiczego Rady Państwa nie zasiadają w sprawach dotyczących stosowania ustaw lub dekretów, w odniesieniu do których brali udział we wcześniejszych obradach Rady.

LUX / Procola (14570/89)

[Wyrok ostateczny w dniu 28.09.1995 r.](#)

[Rezolucja końcowa DH\(96\)19](#)

2.1.2. Wykonywanie funkcji sądowych i pozasądowych w sprawie

Niekompatybilność członkostwa w sądzie administracyjnym z inną działalnością zawodową i zawodowym reprezentowaniem osób trzecich: W 1997 r., w odpowiedzi na stwierdzenie przez Trybunał braku bezstronności kantonalnego sądu administracyjnego, ponieważ dwóch zastępców sędziów zatrudnionych tam w niepełnym wymiarze czasu pracy było zaangażowanych jako adwokaci we wcześniejszych postępowaniach wszczętych przeciwko skarżącemu przed tym samym sądem, ustawa o sądownictwie administracyjnym Kantonu Zurychu została znowelizowana, przewidując, że praca w pełnym wymiarze w sądzie administracyjnym byłaby nie do pogodzenia z wykonywaniem jakiejkolwiek innej działalności zawodowej w pełnym wymiarze czasu pracy lub z zawodowym reprezentowaniem osób trzecich przed organami sądowymi lub administracyjnymi.

SUI / Wettstein (33958/96)

[Wyrok ostateczny w dniu 21.03.2001 r.](#)

[Rezolucja końcowa CM/ResDH\(2009\)14](#)

W 2001 r. Trybunał Federalny przychylił się do wniosku skarżącego o rewizję, uwzględnił jego odwołanie od zaskarżonej decyzji i przekazał sprawę do sądu administracyjnego, którego skład odpowiadał wymogom art. 6 ust. 1 EKPC i prawa krajowego.

Zapewnienie bezstronności sędziego przewodniczącego w Sądzie Królewskim Guernsey: Zgodnie z Praktyczną instrukcją z 2001 r. opracowano specjalną procedurę dotyczącą wyłączenia sędziego przewodniczącego w postępowaniu administracyjnym przed Sądem Królewskim Guernsey: na początku rozprawy pełnomocnicy wszystkich stron są zobowiązani do poinformowania, czy ich klienci mają zastrzeżenia do sędziego przewodniczącego i jakie są

UK / McGonnell (28488/95)

[Wyrok ostateczny w dniu 08.02.2000 r.](#)

podstawy takiego zastrzeżenia. Aby umożliwić pełnomocnikom uzyskanie zadowalających informacji, sędzia przewodniczący poinformuje ich na piśmie, przed rozprawą, o swoim wcześniejszym zaangażowaniu w kwestie, które mają być rozpatrywane lub rozstrzygane przez sąd krajowy.

[Rezolucja końcowa
DH\(2001\)120](#)

2.1.3. Wykonywanie różnych funkcji sądowych w sprawie

Wyłączenie sędziów śledczych w kolejnych procesach: W 1992 r. Federalne Ministerstwo Sprawiedliwości wystosowało okólnik do prezesów sądów apelacyjnych oraz do prokuratorów generalnych, w którym wskazano, że kwestia ewentualnej wyłączenia sędziów musi zostać wyjaśniona przed wyznaczeniem terminu rozprawy. Jedynie w wyjątkowych okolicznościach, zwłaszcza gdy w interesie wnioskodawcy leży, aby postępowanie nie uległo opóźnieniu, można było przewidzieć zrzeczenie się przez pozwanego prawa do złożenia wniosku o wyłączenie sędziego, pod warunkiem przestrzegania minimalnych gwarancji proceduralnych (zbadanie zrzeczenia się przez niezależnego i bezstronnego sędziego w obecności przedstawiciela prawnego pozwanego).

*AUT / Pfeifer i Plank
(10802/84)*

[Wyrok ostateczny w dniu
25.02.1992 r.](#)

[Rezolucja końcowa
DH\(92\)64](#)

Wyłączenie sędziego śledczego z postępowania przed sądem pierwszej instancji: W wyniku zmiany orzecznictwa Sądu Kasacyjnego w 1985 r. sędzia, który pełnił funkcję sędziego śledczego, nie może przewodniczyć lub uczestniczyć jako sędzia procesowy w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji w tej samej sprawie. Kodeks sądowy przewidywał już tę samą zasadę w postępowaniach przed sądami apelacyjnymi i przysięgłymi.

BEL / De Cubber (9186/80)

[Wyrok ostateczny w dniu
26.10.1984 r.](#)

[Rezolucja końcowa
DH\(88\)20](#)

Wyłączenie sędziów uczestniczących w podejmowaniu decyzji przedprocesowych: Ustawa o wymiarze sprawiedliwości została zmieniona w 1990 r. w celu wyłączenia sędziego, który podejmował decyzje przedprocesowe dotyczące aresztu lub niektórych innych czynności śledczych, z zasiadania w charakterze sędziego na rozprawie lub w postępowaniu odwoławczym w tej samej sprawie. Wyjątek stanowią procesy prowadzone w ramach specjalnej procedury uproszczonej, w których oskarżony przyznał się do popełnienia przestępstwa oraz sprawy, które nie wymagają rozstrzygnięcia w zakresie dowodów winy oskarżonego. Ponadto wprowadzono klauzulę ogólną dotyczącą bezstronności sędziów, która stanowi, że nikt nie może pełnić funkcji sędziego w sprawie, w której jakiegokolwiek inne okoliczności mogą poddać w wątpliwość bezstronność tej osoby.

DNK / Hauschildt (10486/83)

[Wyrok ostateczny w dniu
24.05.1989 r.](#)

[Rezolucja końcowa DH\(91\)9](#)

Wprowadzenie wyodrębnionych funkcji organów organu nadzoru bankowego: W 2010 r., na mocy rozporządzenia zmieniającego Kodeks monetarny i finansowy, organy licencyjne i nadzorcze w zakresie bankowości i ubezpieczeń zostały połączone w jeden organ - Urząd Nadzoru Ostrożnościowego. W skład Urzędu Nadzoru Ostrożnościowego wchodzi kolegium składające się z 16 członków oraz pięcioosobowy Komitet Sankcji. Funkcje członka Komitetu ds. Sankcji są nie do pogodzenia z funkcjami członka Kolegium. Jedynie Kolegium jest uprawnione do wszczynania postępowań w sprawie sankcji w następstwie stwierdzenia uchybień podczas inspekcji. Komitet Sankcji ma wyłączne uprawnienia do nakładania sankcji dyscyplinarnych i zapewnia przestrzeganie zasady kontrydiktoryjności.

FRA / Dubus S.A (5242/04)

[Wyrok ostateczny w dniu
11.09.2009 r.](#)

[Raport z działań](#)

[Rezolucja końcowa
CM/ResDH\(2011\)102](#)

<p>Ograniczenie roli komisarza rządowego w postępowaniach sądowych: W 2006 r. Kodeks postępowania administracyjnego został zmieniony w celu wprowadzenia zakazu udziału Komisarza Rządowego w obradach podczas postępowań przed Radą Stanu, sądami administracyjnymi pierwszej instancji i sądami odwoławczymi. W postępowaniu przed Radą Stanu strony będą mogły wnioskować o wyłączenie Komisarza Rządowego z obrad. Strony są informowane o tym prawie w wezwaniu. Jeżeli taki wniosek nie zostanie złożony, Komisarz Rządowy będzie obecny na rozprawach w celu zapewnienia wszystkim stronom ich praw procesowych.</p>	<p><i>FRA / Kress (39594/98)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 07.06.2001</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2007)44</p>
<p>Zapewnienie bezstronności trybunałów w postępowaniach dyscyplinarnych sędziów: Zgodnie z wprowadzoną w 2018 r. nowelizacją Prawa organicznego o sądach powszechnych prezes sądu nie jest już uprawniony do wszczynania postępowań dyscyplinarnych wobec sędziów swojego sądu. Prawo to zostało powierzone nowej instytucji, Niezależnemu Inspektorowi, który przeprowadza wstępne dochodzenie i przedstawia swoje wnioski Wysokiej Radzie Sprawiedliwości, która następnie może większością dwóch trzecich głosów zdecydować o wszczęciu lub nie postępowania dyscyplinarnego. Meritum sprawy dyscyplinarnej rozpatruje Komisja Dyscyplinarna Sędziów Sądów Powszechnych - składająca się z trzech sędziów sądów powszechnych oraz dwóch ławników wybranych spośród profesorów i naukowców zatrudnionych w szkołach wyższych, członków Izby Adwokackiej i/lub osób wskazanych przez niekomercyjne osoby prawne.</p>	<p><i>GEO / Sturua (45729/05)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 27.04.2017r.</p> <p>Raport z działań</p> <p>Status wykonania: w toku</p>
<p>Wyłączenie sędziów z postępowania na wielu szczeblach w tej samej sprawie: W 1996 r. Trybunał Konstytucyjny uznał za niekonstytucyjny Kodeks postępowania karnego (KPK) w dwóch aspektach. Po pierwsze, w zakresie, w jakim zezwalał temu samemu sędziemu na udział w naradzie w pierwszej instancji i w naradzie odwoławczej dotyczącej winy oskarżonego. Po drugie, w zakresie, w jakim zezwalał sędziom, którzy uczestniczyli w podejmowaniu decyzji dotyczących środków zapobiegawczych, na udział w wydaniu decyzji merytorycznych. Następnie, w wyroku z 1996 r., Trybunał Konstytucyjny uznał za niekonstytucyjny inny przepis KPK, ponieważ nie wyłączał on sędziego od udziału w postępowaniu przeciwko oskarżonemu, którego odpowiedzialność karna była już incydentalnie oceniana przez tego samego sędziego w poprzednim orzeczeniu.</p>	<p><i>ITA / Ferrantelli i Santangelo (19874/92)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 07.08.1996r.</p> <p>Rezolucja końcowa DH(97)502</p> <p><i>ITA / Cianetti (55634/00)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 10.11.2004r.</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2010)213</p>
<p>Wyłączenie sędziów Sądu Najwyższego, którzy brali udział w postępowaniach przed sądami niższych instancji w tej samej sprawie: W 2013 roku Wydział Cywilny Sądu Najwyższego przyjął wiążącą opinię zobowiązującą go do uwzględnienia orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przy stosowaniu przepisów Kodeksu postępowania cywilnego z 2005 roku, zgodnie z którymi sędziego lub ławnika uznaje się za niezdolnego do pełnienia obowiązków sędziowskich, jeżeli jakiegokolwiek okoliczności budzą wątpliwości co do jego bezstronności. W szczególności opinia ta ma zastosowanie w przypadku, gdy sędzia Sądu Najwyższego uczestniczył wcześniej w postępowaniach w tej samej sprawie przed sądami niższej instancji.</p>	<p><i>MKD / Bajaldziew (4650/06)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 25.01.2012r.</p> <p>Raport z działań</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2015)189</p>
<p>Zapewnienie bezstronności w postępowaniach o wykroczenia sędziów przed Państwową Radą Sądownictwa: W 2018 r. zmieniono ustawę o Państwowej Radzie Sądownictwa oraz ustawę o sądach, które obecnie wyłączają z udziału w podejmowaniu decyzji członków Państwowej Rady Sprawiedliwości, którzy wszczęli postępowanie dyscyplinarne. Powyższe</p>	<p><i>MKD / Mitrinovski (6899/12)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 30.07.2015r.</p> <p>Raport z działań</p>

<p>ustawy oddzieliły również fazę dochodzenia prowadzoną przez komisję śledczą od fazy podejmowania decyzji, w której nie może uczestniczyć żaden członek komisji śledczej.</p>	<p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2019)300</p>
<p>Wyjaśnienie zasad dotyczących wyłączenia sędziów Sądu Najwyższego: Aby zapobiec sytuacji, w której sędzia Sądu Najwyższego mógłby zasiadać w składzie orzekającym w celu rozstrzygnięcia, czy któraś z jego wcześniejszych interpretacji prawnych lub stosowanie prawa materialnego w tej samej sprawie powinny zostać utrzymane w mocy, czy też nie, Trybunał Konstytucyjny wyjaśnił w wyroku z 2004 r., że termin "sąd niższej instancji" w przepisie dotyczącym wyłączenia sędziów powinien obejmować wszystkie niższe szczeble sądów.</p>	<p><i>POL / Toziczka (29995/08)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 24.10.2012 r.</p> <p>Raport z działań</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2014)146</p>
<p>Bezstronność trybunałów w postępowaniu o obrazę sądu: W 2016 roku Trybunał Konstytucyjny zmienił swoje orzecznictwo stwierdzając, że w ramach postępowania o obrazę sądu bezstronność zostaje naruszona, gdy sędzia, którego dotyczy obraza, ogłasza wyrok i nakłada za to sankcję. W 2017 r. ustawa o postępowaniu cywilnym została zmieniona w taki sposób, że wniosek sędziego o ukaranie osoby, która rzekomo dopuściła się obrazy sądu, musi zostać przydzielony innemu sędziemu.</p>	<p><i>SVN / Pecnik Alenka (44901/05)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 27.12.2012 r.</p> <p>Raport z działań</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2018)148</p>
<p>Wyłączenie sędziów Trybunału Konstytucyjnego, którzy brali udział w postępowaniu przed sądem niższej instancji w tej samej sprawie: W 2007 r., w celu usunięcia braku bezstronności Trybunału Konstytucyjnego wynikającego z orzeczenia wydanego przez skład orzekający, w którym zasiadał sędzia, który brał udział w postępowaniu przed sądem niższej instancji w tej samej sprawie, Trybunał Konstytucyjny zmienił swoje orzecznictwo. Wyłączył ze składu orzekającego sędziów, którzy wcześniej wydali opinię biegłego dotyczącą przedmiotu danego postępowania lub sędziów, którzy brali udział w podejmowaniu decyzji w tej samej sprawie przed sądami niższej instancji. Strony mogą złożyć wniosek o wyłączenie sędziego Trybunału Konstytucyjnego, zgodnie z regulaminem Trybunału Konstytucyjnego.</p>	<p><i>SVN / Svarc i Kavnic (75617/01)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 08.05.2007 r.</p> <p>Raport z działań</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2018)213</p>
<p>Bezstronność zgromadzenia ogólnego Naczelnego Sądu Administracyjnego: W 2012 r. zmieniono ustawę o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (NSA), przewidując, że zgromadzenie ogólne NSA składa się ze stałych wybranych członków, którzy rozpatrują wyłącznie skargi skierowane do tego organu. Wyjątkowo, członkowie zgromadzenia ogólnego mogą uczestniczyć w postępowaniach przed izbami NSA tylko wtedy, gdy jest to konieczne ze względu na nadmierne obciążenie pracą.</p> <p><i>Zaskarżone postępowanie zostało wznowione i wydano wyrok korzystny dla osoby skarżącej.</i></p>	<p><i>TUR / Fazli Aslaner (36073/04)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 07/07/2014 r.</p> <p>Raport z działań</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2017)320</p>

2.1.4. Sytuacje o charakterze osobistym, w tym konflikty interesów

<p>Nowe orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego gwarantujące bezstronność trybunałów: W odpowiedzi na wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Trybunał Konstytucyjny i Sąd Najwyższy zmieniły swoje orzecznictwo, stosując odąd subiektywne i obiektywne kryteria oceny bezstronności sądów, określone przez Europejski Trybunał Praw Człowieka. W niniejszej sprawie wątpliwości co do bezstronności sądu apelacyjnego miały swoje źródło w fakcie, że syn przewodniczącego składu sędziowskiego był aplikantem w kancelarii prawnej reprezentującej przeciwnika skarżącego. W 2013 roku Ministerstwo Sprawiedliwości wprowadziło również wyszukiwarkę zapewniającą publiczny dostęp do informacji w postępowaniach krajowych, umożliwiającą stronom wnoszenie skarg do sądów krajowych, jeżeli uznają, że bezstronność sądu została naruszona.</p>	<p><i>CRO / Ramljak (5856/13)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 13.11.2017r.</p> <p>Plan działania</p> <p>Status wykonania: w toku</p>
<p>Rozszerzenie podstaw wyłączenia sędziów na relacje z powinowatymi członkami rodziny: Sprawa ta dotyczyła obiektywnie uzasadnionych wątpliwości co do bezstronności sędziego apelacyjnego z uwagi na jego relację powinowactwa z partnerem zarządzającym kancelarią prawną adwersarza skarżącej. Aby zaradzić tej kwestii, w 2018 r. zmieniono Kodeks postępowania sądowego, przewidując, że stosunek powinowactwa stanowi podstawę do wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy. W sprawach, w których przed sędzią występują prawnicy, a prawnicy ci są pracodawcami, pracownikami, partnerami lub pozostają w stosunku zawodowym z prawnikami-członkami rodziny sędziego (w tym aplikantami adwokackimi), dany sędzia musi ujawnić stronom istotne fakty dotyczące związku z zatrudnieniem. Jeśli jedna ze stron sprzeciwi się udziałowi sędziego w postępowaniu, sędzia decyduje, czy zrezygnować z udziału w nim, czy nie.</p>	<p><i>CYP / Nicholas (63246/10)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 09/04/2018 r.</p> <p>Raport z działań</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2018)359</p>
<p>Wyłączenie sędziego z powodu stosunków rodzinnych z przedstawicielami prawnymi: Sprawa dotyczyła obiektywnie uzasadnionych wątpliwości co do bezstronności prezesa sądu apelacyjnego, z uwagi na jego bliskie więzi rodzinne z przedstawicielami prawnymi strony przeciwnej skarżącej. W 2007 r., w związku ze stanem faktycznym sprawy, Kodeks postępowania organizacyjnego i cywilnego został zmieniony w celu umożliwienia zaskarżenia sędziego lub powstrzymania się od rozpatrywania sprawy, jeżeli przedstawiciel prawny występujący przed sędzią jest jego synem lub córką, małżonkiem, wstępnym lub rodzeństwem.</p>	<p><i>MLT / Micallef (17056/06)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 15.10.2009r.</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2011)232</p>

2.2 Subiektywna bezstronność trybunałów

<p>Ograniczenie publicznych wypowiedzi członków Krajowej Rady Sądownictwa podczas postępowań dyscyplinarnych przeciwko sędziom: Brak bezstronności w niniejszej sprawie wynikał z publicznych wypowiedzi Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa (KRS) oraz dwóch jej członków na temat skarżącego sędziego podczas postępowania dyscyplinarnego przeciwko niemu. Zgodnie z nowelizacją ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa z 2011 r., publiczne oświadczenia mogą być składane wyłącznie przez Przewodniczącego NJC, członka NJC lub przez samą NJC w przypadku pilnej potrzeby publicznej uzyskania informacji o konkretnej sprawie. Członkowie KRS nie mogą jednak wypowiadać się na temat postępowania dyscyplinarnego do czasu uprawomocnienia się decyzji, nie mogą też udzielać wypowiedzi na temat sędziego, przeciwko któremu toczy się postępowanie dyscyplinarne.</p>	<p><i>CRO / Olujic (22330/05)</i></p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 05.05.2009r.</p> <p>Raport z działań</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2011)194</p>
---	--

Reforma postępowania o obrazę sądu: W 2009 r. zmieniono ustawę o sądach, podkreślając potrzebę znalezienia odpowiedniej równowagi między ochroną swobody wypowiedzi a autorytetem władzy sądowniczej. Nowelizacja przewidywała, że sprawy o obrazę sądu mają być rozpatrywane przez odrębny sąd wyznaczony do tego celu przez prezesa Sądu Najwyższego na wniosek sądu, któremu zarzuca się obrazę. Przed złożeniem wniosku do Prezesa Sądu Najwyższego o wyznaczenie innego sądu, sąd, przed którym popełniono rzekomą obrazę, musi również poinformować domniemanego sprawcę o zarzucanym mu zachowaniu i stosowanych sankcjach. Wreszcie, adwokaci, którzy występują w sądzie w imieniu swoich klientów, nie podlegają już postępowaniu w sprawie o obrazę sądu, ponieważ wszelkie domniemane wykroczenia z ich strony stanowią obecnie jedynie przewinienie dyscyplinarne i muszą być kierowane przez sąd do Komisji Dyscyplinarnej Adwokatów.

CYP / Kyprianou (73797/01)

[Wyrok ostateczny w dniu
15.12.2005r.](#)

[Raport z działań](#)

[Rezolucja końcowa
CM/ResDH\(2015\)47](#)

3. NIEZALEŻNOŚĆ I BEZSTRONNOŚĆ PROKURATORÓW

Europejski Trybunał Praw Człowieka podkreślił, że demokracja i rządy prawa nie mogą być nakazane przez tekst, ale wymagają gwarancji instytucjonalnych. Niezależność i bezstronność prokuratorów, podobnie jak sądów, jest podstawową gwarancją przeciwko nadużywaniu władzy, podczas gdy cała struktura Konwencji opiera się na ogólnym założeniu, że władze publiczne w państwach członkowskich działają w dobrej wierze. W podobnym duchu Komitet Ministrów podkreślił², że prokuratorzy powinni wykonywać swoje obowiązki i uprawnienia w pełnej zgodzie z zasadami legalności, obiektywizmu, uczciwości i bezstronności.

<p>Wykluczenie prokuratorów z obrad sądu kasacyjnego: Sprawa ta dotyczy nierzetelnego procesu z powodu, między innymi, udziału <i>avocat général</i> w naradach Sądu Kasacyjnego. W natychmiastowej reakcji na ustalenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, ten ostatni przyjął tymczasowo nową praktykę w postępowaniach karnych, cywilnych i dyscyplinarnych, zgodnie z którą skarżący mogliby odpowiadać na porady <i>adwokata generalnego</i>, który nie bierze już udziału w obradach. W 2000 r. uchylono kwestionowane przepisy kodeksu sądowego dotyczące sądu kasacyjnego. Zdecydowano również o wyłączeniu prokuratury z obrad trybunałów i sądów cywilnych.</p>	<p>BEL / <i>Borgers</i> (12005/86)</p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 30.10.1991 r.</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2001)108</p>
<p>Orzecznictwo i zmiany ustawowe zwiększające niezależność prokuratury: W celu zapobieżenia zatrzymywaniu/aresztowaniu oraz wszczynaniu postępowań karnych przeciwko osobom fizycznym wyłącznie w celu wywarcia na nie presji (w niniejszej sprawie w celu utrudnienia innemu skarżącemu wniesienia skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka), przeprowadzono zasadniczą reformę prokuratury. Zwiększyła ona jej niezależność od władzy ustawodawczej i wykonawczej oraz ustanowiła odpowiedzialność dyscyplinarną prokuratorów.</p> <p>Zgodnie z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z września 2013 r. organy państwowe mają zakaz ingerowania w prokuraturę domagając się informacji w konkretnych sprawach karnych lub wypytywanie i przesłuchiwanie prokuratora w sprawie śledztwa w konkretnych sprawach. W 2016 roku przyjęto nową ustawę o prokuraturze, ustanawiającą jasne kryteria i procedury wyboru Prokuratora Generalnego, zakazującą ich zaangażowania w działalność partii politycznych oraz zapewniającą poszanowanie praw człowieka w postępowaniu karnym. Przewidywała ona ponadto sankcje dyscyplinarne w przypadku uchybień prokuratorów podczas wykonywania obowiązków służbowych oraz ograniczała ich zaangażowanie w działalność związaną z tworzeniem prawa lub władzą wykonawczą.</p> <p><i>W 2007 r. skarżący został zwolniony i niewinny od wszystkich niesłusznie postawionych mu zarzutów.</i></p>	<p>MDA / <i>Cebotari</i> (35615/06)</p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 13.02.2008 r.</p> <p>Plan działania</p> <p>Rezolucja końcowa CM/ResDH(2016)147</p>
<p>Niezależność prokuratury: Po zmianach konstytucyjnych z 2016 r. prokuratura stała się częścią składową systemu sądownictwa.</p> <p>Powyższe poprawki oraz ustawa o prokuraturze z 2014 r. doprowadziły do gruntownej reformy prokuratury, ostatecznie znosząc jej ogólną funkcję nadzorczą zgodnie ze zobowiązaniami akcesyjnymi Ukrainy do Rady Europy. Ponadto, powyższa ustawa przewidywała zasadę neutralności politycznej, chroniąc prokuratorów przed nielegalnymi wpływami politycznymi, finansowymi lub innymi podczas wykonywania obowiązków służbowych, gwarantując</p>	<p>UKR / <i>Łucenko</i> (6492/11)</p> <p>Wyrok ostateczny w dniu 19.11.2012 r.</p> <p>Raport z działań</p> <p>Status wykonania: w toku</p>

² Zob. zalecenie CM [Rec\(2000\)19](#) w sprawie roli prokuratury w systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych oraz zalecenie CM/[Rec\(2012\)11](#) w sprawie roli prokuratorów poza systemem wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych.

indywidualną autonomię prokuratorską i wdrażając system samorządności prokuratorskiej. Ustanowił również ramy dla postępowań dyscyplinarnych i kwestii związanych z karierą zawodową. Kodeks Etyki Zawodowej i Postępowania Zawodowego Prokuratorów z 2017 roku dodatkowo wzmocnił zasadę neutralności politycznej i określił standardy regulujące postępowanie zawodowe prokuratorów.

W sprawie Lutsenko prezydent utaskawił w 2013 r. skarżącego, który następnie został zwolniony. Następnie w 2014 r. sąd krajowy uchylił wyroki skazujące skarżącego.

W sprawie Tymoszenko, skarżąca została zwolniona z aresztu i w pełni zrehabilitowana w 2014 r.

**UKR / Tymoszenko
(49872/11)**

[Wyrok ostateczny w dniu
30/07/2013 r.](#)

[Raport z działań](#)

[Status wykonania: w toku](#)

INDEKS SPRAW

<i>AUT / Hortolomei (17291/90)</i>	5	<i>POL / Toziczka (29995/08)</i>	10
<i>AUT / Pfeifer i Plankl (10802/84)</i>	9	<i>ROM / Luka (34197/02)</i>	3
<i>AUT / Sramek (8790/79)</i>	5	<i>ROM / Maszni (59892/00)</i>	3
<i>BEL / Borgers (12005/86)</i>	13	<i>SUI / Wettstein (33958/96)</i>	8
<i>BEL / De Cubber (9186/80)</i>	9	<i>SVN / Pecnik Alenka (44901/05)</i>	11
<i>CRO / Olujic (22330/05)</i>	12	<i>SVN / Svarc i Kavnic (75617/01)</i>	11
<i>CRO / Ramljak (5856/1311)</i>		<i>SWE / Langborger (11179/84)</i>	6
<i>CYP / Kyprianou (73797/01)</i>	12	<i>TUR / Bayrak (39429/98)</i>	4
<i>CYP / Nicholas (63246/10)</i>	11	<i>TUR / Ciraklar (19601/92)</i>	4
<i>DNK / Hauschildt (10486/83)</i>	9	<i>TUR / Fazli Aslaner (36073/04)</i>	11
<i>FRA / Beaumartin (15287/89)</i>	3	<i>TUR / Ibrahim Gurkan (10987/10)</i>	4
<i>FRA / Dubus S.A (5242/04)</i>	9	<i>TUR / Sertkaya (77113/01)</i>	4
<i>FRA / Kress (39594/98)</i>	9	<i>TUR / Tanisma (32219/05)</i>	4
<i>GEO / Sturua (45729/05)</i>	10	<i>UK / Findlay (22107/93)</i>	4
<i>ITA / Cianetti (55634/00)</i>	10	<i>UK / Grieves (57067/00)</i>	5
<i>ITA / Ferrantelli i Santangelo (19874/92)</i>	10	<i>UK / McGonnell (28488/95)</i>	8
<i>ITA / Savino (17214/05)</i>	5	<i>UK / Stafford (46295/99)</i>	5
<i>LIT / Daktaras (42095/98)</i>	6	<i>UK / Tsfayo (60860/00)</i>	6
<i>LUX / Procola (14570/89)</i>	8	<i>UKR / Agrokompleks (23465/03)</i>	6
<i>MDA / Cebotari (35615/06)</i>	13	<i>UKR / Łucenko (6492/11)</i>	13
<i>MKD / Bajaldziew (4650/06)</i>	10	<i>UKR / Oleksandr Volkov (21722/11)</i>	5, 6
<i>MKD / Mitrinovski (6899/12)</i>	10	<i>UKR / Salov (65518/01)</i>	6
<i>MLT / Micallef (17056/06)</i>	12	<i>UKR / Sovtransavto Holding (48553/99)</i>	7
<i>POL / Brudnicka i inni (54723/00)</i>	3	<i>UKR / Tymoszenko (49872/11)</i>	14